

NEVSAKDANJI DAN V CANSKEM QUINZAINÉ DES RÉALISATEURS

MAJA KRAJNC

V *sakdan ni vsak dan* Martina Turka je 12-minutna miniaturna, ki pripoveduje precej nevsakdanjo majhno zgodbo majhnih ljudi. Preprost zaplet avtor domiselno osvetljuje z različnih perspektiv, pripetljajev šestih likov, ki delujejo, kakor da so v srečanja pahnjeni, v skorajda trenutnih konfliktih se znajdejo in vanje zapletajo zgolj po naključju. Splet pripetljajev iz mirnega vsakdanjika iztrganih junakov deluje kakor filmska sestavljanka. Vsi delci, ki tvorijo zgodbo, zorni koti posameznih likov v dani situaciji, se počasi sestavljajo v mozaik, razplet, ki se gledalcu razodane že v samem uvodnem prizoru filma, kjer vsi liki prisostvujejo rojstvu otroka.

Ideja za scenarij se je Turku porodila ob branju Saramagovega *Eseja o slepoti*, v katerem se situacija, predstavljena z drugega zornega kota, po nekaj straneh ponovi. Kakor je to počel avtorju drag ameriški pisatelj Raymond Carver, čigar kratko prozo je v *Kratkih zgodbah* (Short Cuts, 1993) mojstrsko ekraniziral Robert Altman, podobno Turk gradi svojo zgodbo *Vsakdana* z nizanem majhnih situacij.

Nekaj »altmanovskega« je poleg avtorskega pečata v *Vsakdanu* prepoznal programski odbor letošnjega Quinzaine des réalisateurs (Štirinajst dni režiserjev), h kateremu je film priromal naravnost iz montaže, zvočno še neobdelan, opremljen le s francoskimi podnaslovi. Da se je lahko odvrtil v uglednem programu festivala v Cannesu, je bilo treba film (tv-produkcija in koprodukcija Bela filma) povečati na 35-mm filmski trak, k čemur je (v zadnji fazi) priskočil na pomoč Filmski sklad.

Uvrstitev v Quinzaine, programski sklop netekmovalnega značaja z revolucionarnimi koreninami, po-

meni posebno čast, še posebej, če ta slavi 40 let – 1968 so cineasti z Godardom in Truffautom na čelu dosegli, da je Cannes v znak solidarnosti slovitim študentskim demonstracijam, ki so izbruhnile na pariških ulicah, ustavil svoja kolesja. Leta 1969 se je kot naravna posledica leta 68 v vodilom »od režiserjev za režiserje« rodil Quinzaine, ki bi ga lahko poimenovali tudi *festival znotraj festivala*. Francoski cineasti so ga ustanovili, da bi »ubranili umetniško, moralno, profesionalno in ekonomsko svobodo pri ustvarjanju in tako sodelovali pri spodbujanju novega filmskega izraza.«

V Turkov opus zaenkrat sodi nekaj kratkometražnih filmov. Do kratke forme goji posebno simpatijo – »lahko si privoščiš stvari, ki v celovečerni formi ne zdržijo.« Po dolžini je primerljiva s kratko zgodbo, pri obeh gre za svojevrsten žanr, za katerega veljajo posebna pravila. Kratkometražci pogosto delujejo kot fragmenti celovečernega filma ali prevzemajo funkcijo potnega lista za dolgometražo, ugotavlja. Kratki meter avtorju omogoča eksperimentiranje, »Karlo Godina je na primer dosegel vrhunec eksperimentiranja v svojih kratkih filmih, za njegove celovečerce pa se na trenutke zdi, da morda ne zdržijo večplastnega pristopa,« meni Turk.

Njegove filme odlikujejo dinamične in domiselne zgodbe. Ravna se po načelu, da se je »v snemanje treba podati z dobro zgodbo«, ki jo nato kot režiser »podpiše«. Znanje pisanja scenarija je pridobil iz ameriških »učbenikov«, ko je pridobljeno znanje ponotranjil, se je od prebranega počasi oddaljeval – preizkušati se je začel v minimalističnih zgodbah, ki dopuščajo atmosfersko eksperimentiranje, sicer nezapisano v scenariju.

Fascinaciji s kratkim metrom se pridružuje ljubezen do majhnih zgodb, saj se te vsebinsko perfektno

prilegajo kratki formi. Majhne zgodbe koreninijo že v njegovih prvih filmih. V študijskem dokumentarističnem filmu *Dvakrat na teden* (2001) glavni junak Zlatko pripoveduje svojo življenjsko zgodbo. V igranem *Oblaku* (2002) poetično-tragično izzveni ganljiva zgodba dečka, ki bi rad postal oblak. V diplomskem filmu *Izlet* (2002), za katerega je leta 2003 prejel univerzitetno Prešernovo nagrado, se ljubka družinica odpravi na ekskurzijo z destinacijo Interspar.

V svojih filmih se avtor poigrava z različnimi prijemi. V *Izletu*, ki bi ga lahko označili za socialno komedijo, se s filmsko govorico skuša pokloniti Chaplinu. Hvaljeno in nagajeno prvo delo v »profesionalni« produkciji (vesna za najboljši slovenski kratki film) *Rezino življenja* (2006), v katerem pomembno vlogo odigra okrvavljena roka, ki se začinja viti iz luknje v steni, bi lahko razumeli kot hommage horrorju in spogledovanje z nadrealizmom, saj se omenjena roka s parom poveže v nadrealistični ljubzenski trikotnik. Zdi se, da se avtor s svojim debitantskim delom, križancem med minimalistično nadrealistično dramo in grozljivko – tako s tematiko kakor tudi s filmskim izrazom – odmika od poetične iskrenosti, ki je prevevala njegove študentske filme. S statičnimi dolgimi kadri daje prostor atmosferi. *Vsakdan*, njegovo zadnje delo, posnet v dokumentarističnem slogu, iz roke, pa je bil že na samem začetku zastavljen kot eksperiment, ki se nelinearno preigrava z liki in situacijo.

O svojih načrtih je avtor nekoliko skrivnosten. Izvedeli smo le, da bo sledil kratki meter, tokrat brez dialogov in vizualno drugačen od poprejšnjih. Pripovedoval bo – majhno zgodbo.